

Fundusze
Europejskie

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Stanowisko negocjacyjne Województwa Opolskiego do Kontraktu Terytorialnego

Dokument zaopiniowany przez jednostki samorządu terytorialnego znajdujące się na terenie województwa opolskiego objętego kontraktem terytorialnym, właściwe ze względu na zakres objęty zmianami kontraktu

OPOLE, LUTY 2017

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Departament Koordynacji Programów Operacyjnych
www.rpo.opolskie.pl mail: rpowo2014@opolskie.pl

Opole, luty 2017

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	4
WPROWADZENIE	5
I. ZMIANA KATALOGU PRZEDSIĘWZIĘĆ WSKAZANYCH W ART. 6 KT – WPROWADZENIE PRZEDSIĘWZIĘĆ Z OBSZARU KULTURY I ENERGETYKI	6
1. WPROWADZENIE NOWEGO PRZEDSIĘWZIĘCIA Z OBSZARU KULTURY - UZASADNIENIE	6
2. WPROWADZENIE NOWEGO PRZEDSIĘWZIĘCIA Z OBSZARU ENERGETYKI - UZASADNIENIE.....	8
II. ZMIANA FORMUŁY ZAŁĄCZNIKA 1B DO KT ORAZ TRYBU I SPOSOBU JEGO UZGADNIANIA	9
UZASADNIENIE	9
III. REALOKACJE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA MIĘDZY KWOTĄ DEDYKOWANĄ DZIAŁANIOM REWITALIZACYJNYM, KWOTĄ NA PROJEKTY INNE NIŻ REWITALIZACYJNE ORAZ KWOTĄ STANOWIĄCĄ UZUPEŁNIENIE DLA ŚRODKÓW EFS	11
UZASADNIENIE	11
IV. PRZELICZENIE KWOT Z EUR NA PLN W ODNIESIENIU DO KWOT WSKAZANYCH W ART. 9A UST. 1 PKT 3 I 4 KT	11
UZASADNIENIE	11
V. UMOŻLIWIENIE WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW Z BUDŻETU PAŃSTWA NA REALIZACJĘ PROJEKTÓW W CZĘŚCI NIEOBJĘTEJ POMOCA PUBLICZNĄ ORAZ POMOC DE MINIMIS.....	12
UZASADNIENIE	12
VI. DODATKOWE ZMIANY NIE WYNIKAJĄCE ZE STANOWISKA RZĄDU RP	12

ZAŁĄCZNIK NR 1. Zakres rzeczowy projektów rekomendowanych do KT w obszarze kultury.

WYKAZ SKRÓTÓW

SKRÓT	WYJAŚNIENIE
BP	<i>Budżet Państwa</i>
DI	<i>Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)</i>
EFRR	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
EFS	<i>Europejski Fundusz Społeczny</i>
IZ	<i>Institucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego na lata 2014-2020</i>
JST	<i>Jednostka samorządu terytorialnego</i>
KPK	<i>Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.</i>
KT	<i>Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego</i>
MKiDN	<i>Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego</i>
MR	<i>Ministerstwo Rozwoju</i>
PBDK	<i>Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.)</i>
PO IŚ 2014-2020	<i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020</i>
RPO WO 2014-2020	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020</i>
WPIK	<i>Wieloletni Program Inwestycji Kolejowych</i>

WPROWADZENIE

Zgodnie z *Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*¹ Zarząd Województwa opracowuje i przyjmuje stanowisko dotyczące proponowanego zakresu i treści Kontraktu Terytorialnego, w tym przedsięwzięć priorytetowych mających istotne znaczenie dla rozwoju województwa objętego Kontraktem.

Niniejsze stanowisko jest podstawą przeprowadzenia negocjacji pomiędzy stroną rządową, (Ministerstwo Rozwoju) a stroną samorządową (Zarząd Województwa Opolskiego).

Kontrakt Terytorialny stanowi umowę zawartą pomiędzy Radą Ministrów, reprezentowaną przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego a Zarządem Województwa Opolskiego. Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego został podpisany przez stroną rządową oraz stroną samorządową 14 listopada 2014 r.

18 grudnia 2014 r. Komisja Europejska zatwierdziła Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, co skutkowało koniecznością uzupełnienia KT, o zapisy dotyczące wysokości, sposobu i warunków dofinansowania RPO WO 2014-2020, zgodnie z art. 14p ust. 2 *Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* oraz art. 1 ust. 2 zawartym w KT. Zarząd Województwa Opolskiego przyjął w drodze uchwały Aneks nr 1 do KT w zakresie wysokości, sposobu i warunków dofinansowania RPO WO 2014-2020².

W odniesieniu do podpisanego przez obie strony Kontraktu Terytorialnego wprowadzone zostaną (w formie Aneksu nr 2) m.in. następujące zmiany:

- zmiana katalogu przedsięwzięć wskazanych w art. 6 KT – wprowadzenie przedsięwzięć z obszaru kultury i energetyki;
- zmiana formuły załącznika 1b do KT oraz trybu i sposobu jego uzgadniania;
- realokacje środków budżetu państwa między kwotą dedykowaną działaniom rewitalizacyjnym, kwotą na projekty inne niż rewitalizacyjne oraz kwotą stanowiącą uzupełnienie dla środków EFS;
- przeliczenie kwot z EUR na PLN w odniesieniu do kwot wskazanych w art. 9a ust. 1 pkt 3 i 4 KT;
- umożliwienie wykorzystania środków z budżetu państwa na realizację projektów w części nieobjętej pomocą publiczną oraz pomoc *de minimis*.

¹ t. j. Dz. U. z 2016, poz. 383.

² Uchwała Nr 925/2015 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 28 lipca 2015 r.

I. ZMIANA KATALOGU PRZEDSIĘWZIĘĆ WSKAZANYCH W ART. 6 KT – WPROWADZENIE PRZEDSIĘWZIĘĆ Z OBSZARU KULTURY I ENERGETYKI

1. WPROWADZENIE NOWEGO PRZEDSIĘWZIĘCIA Z OBSZARU KULTURY - UZASADNIENIE

„WSPARCIE OBSZARU KULTURY W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM POPRZECZ REALIZACJĘ PROJEKTÓW INFRASTRUKTURALNYCH KLUCZOWYCH DLA ROZWOJU REGIONU I PAŃSTWA, SŁUŻĄCYCH ROZWOJOWI KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO”

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z Ministrem Rozwoju w lipcu 2016 r. poinformowali o otwarciu/aktualizacji Kontraktów Terytorialnych w sektorze kultury.

Celem podjętej procedury było zidentyfikowanie najistotniejszych przedsięwzięć, spełniających warunki określone w programie krajowym, a ze względu na podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny (tzw. demarkacja oraz ograniczona alokacja w RPO WO 2014-2020) nie miałyby szans na uzyskanie wsparcia ze środków VIII osi priorytetowej *Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury POIŚ 2014-2020*.

W tym celu, Zarząd Województwa Opolskiego skierował m.in. do wszystkich przedstawicieli JST znajdujących się na terenie województwa opolskiego prośbę o przekazanie propozycji przedsięwzięć do KT w obszarze kultury.

W okresie lipiec-sierpień 2016 r. Zarząd Województwa dokonał weryfikacji zgłoszonych propozycji [przeprowadzono wstępną ocenę, z uwzględnieniem m.in. określonych POIŚ 2014-2020 limitów finansowych, typów projektów i beneficjentów, a także poprawności wypełnienia fiszki projektowej].

W wyniku powyższych działań, Zarząd Województwa Opolskiego 30 sierpnia 2016 r. przekazał do MKiDN przedsięwzięcia z obszaru kultury zidentyfikowane przez Zarząd, jako nowe propozycje do ujęcia w KT. Lista uwzględniała łącznie 15 przedsięwzięć, w tym 5 przedsięwzięć rekomendowanych przez prezydentów miast województwa opolskiego – zgodnie z procedurami określonymi przez stronę rządową.

MKiDN w listopadzie 2016 r. poinformowało o zakończeniu procedury oceny nowych przedsięwzięć zgłoszonych przez stronę samorządową. Projekty zostały ocenione pod kątem strategicznym oraz gotowości do realizacji i spełnienia kryteriów dostępu do VIII osi priorytetowej POIŚ 2014-2020. Tym samym, w wyniku przedmiotowej analizy MKiDN udzieliło rekomendacji dla 5 projektów z województwa opolskiego – zgodnie z Tabelą 1.

Krótką charakterystyką zakresu rzeczowego przedmiotowych projektów została przedstawiona w Załączniku nr 1 do niniejszego *Stanowiska*.

Ocena dokonana przez MKiDN odnosiła się wyłącznie do naboru projektów do KT, a ostateczna decyzja o wyborze danego projektu do dofinansowania uzależniona będzie od przebiegu konkursu w ramach POIŚ 2014-2020.

Wybrane przedsięwzięcia są wskazane jako możliwe do zamieszczenia w załączniku 1b do KT, co pozwoli na udział oraz uzyskanie preferencji w ramach procedury konkursowej dla działania 8.1 POIŚ.

Tabela 1. Projekty rekomendowane do Kontraktu Terytorialnego dla województwa opolskiego w obszarze kultury.

LP.	NAZWA PROJEKTU	BENEFICJENT	PROPONOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1.	<i>Modernizacja obiektów kultury w celu poprawy dostępu do dóbr i usług oferowanych w dziedzinie muzyki, w szczególności w zakresie polskiej piosenki (Przebudowa i modernizacja Sali Kameralnej Narodowego Centrum Polskiej Piosenki w Opolu oraz Utworzenie wystawy stałej oraz edukacyjnego studia nagrań w Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu)</i>	Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu	PO IŚ 2014-2020
2.	<i>Nowa jakość Teatru - przebudowa i modernizacja Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu na cele kulturalne i edukacyjne</i>	Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu	PO IŚ 2014-2020
3.	<i>Renowacja gotyckiej Bazyliki św. Jakuba w Nysie w celu podniesienia walorów turystycznych i kulturowych</i>	Parafia Rzymskokatolicka przy Bazylice św. Jakuba St. Apostoła i św. Agnieszki w Nysie	PO IŚ 2014-2020
4.	<i>Renowacja zabytkowego obwarowania miasta Byczyna</i>	Gmina Byczyna	PO IŚ 2014-2020
5.	<i>Opole - miasto 5 stolic, 4 kultur i 4 języków - Renowacja i konserwacja gotyckiej Katedry pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu z relikami murów romańskich, zabytkowym wyposażeniem świątyni i rewitalizacją otoczenia Katedry</i>	Parafia Katedralna w Opolu	PO IŚ 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne IZ RPO WO 2014-2020 – zgodnie z rekomendacjami MKiDN.

Równocześnie z procedurą identyfikacji nowych projektów, Zarząd Województwa Opolskiego dokonał przeglądu przedsięwzięć wskazanych w obowiązującym KT w obszarze kultury, pod kątem dalszej zasadności ujmowania ich w KT.

W wyniku przedmiotowej analizy Zarząd zdecydował o odstąpieniu od realizacji projektu pn. *Wielokulturowy Śląsk – Miejsce Emocji Historycznych* (przedsięwzięcie warunkowe wskazane w art. 6 ust. 1 Kontraktu Terytorialnego). Korespondencją z 30 sierpnia 2016 r. Zarząd Województwa poinformował MR o rezygnacji z realizacji przedmiotowego projektu, tym samym usunięciu go z KT.

Tabela 2. Projekty proponowane do usunięcia z Kontraktu Terytorialnego dla województwa opolskiego.

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	WŁAŚCIWOŚĆ STRON (STRONA RZĄDOWA / STRONA SAMORZĄDOWA)	POTENCJALNE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	WARUNKI REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA
<i>Wielokulturowy Śląsk – Miejsce Emocji Historycznych</i>	Strona samorządowa	właściwy krajowy program operacyjny na lata 2014 – 2020/ środki budżetu państwa/ środki własne samorządu województwa	Finansowanie ze środków właściwego programu operacyjnego na lata 2014 – 2020 uzależnione jest od wyników negocjacji z KE. Zakres i szczegóły realizacji do uzgodnienia z MKiDN.

Źródło: Wyciąg z art. 6 Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Opolskiego (przedsięwzięcia warunkowe) podpisane przez stronę rządową i stronę samorządową 14 listopada 2014 r.

2. WPROWADZENIE NOWEGO PRZEDSIĘWZIĘCIA Z OBSZARU ENERGETYKI - UZASADNIENIE

„ROZWÓJ KLASTRÓW ENERGII W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM POPRZEZ REALIZACJĘ PROJEKTÓW SŁUŻĄCYCH ROZWOJOWI ENERGETYKI NA POZIOMIE LOKALNYM”

Wprowadzenie przedmiotowego przedsięwzięcia zostało zaproponowane przez stronę rządową z uwagi na niezwykle ważny aspekt identyfikacji „wysp energetycznych” i zapobieganie występującym terytorialnie deficytom energetycznym poprzez tworzenie inicjatyw klastrowych na poziomie gminnym lub powiatowym. Celem optymalizacji efektu wsparcia takich działań, konieczny jest dialog między różnymi poziomami władzy samorządowej oraz stroną rządową, które będą współfinansowały te inwestycje.

Wskazanie w załączniku 1b do KT klastrów energii umożliwi nadanie preferencji projektom, które będą wspierały realizację konkretnych przedsięwzięć klastrowych.

II. ZMIANA FORMUŁY ZAŁĄCZNIKA 1B DO KT ORAZ TRYBU I SPOSOBU JEGO UZGADNIANIA

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 7 KT Strony zobowiązane są do przygotowania dodatkowych informacji dotyczących każdego z przedsięwzięć - w formie fisz projektowych stanowiących załącznik 1b do KT (wzór określony w załączniku 1a do obecnie obowiązującego KT).

- W kontekście wymogu określonego w art. 14 ust. 2 KT, wskazuje się, iż uzgodnienie obejmuje „szczegółowe warunki realizacji poszczególnych przedsięwzięć, w tym sposób ich finansowania”. Biorąc pod uwagę to iż, możliwość pełnego (rzecowego i finansowego) uzgodnienia fiszy projektowej i włączenia przedsięwzięcia do załącznika 1b do KT uzależniona jest od pozytywnie przeprowadzonej oceny właściwego wniosku o dofinansowanie w ramach procedury konkursowej bądź pozakonkursowej i zawarcia z beneficjentem umowy o dofinansowanie - **zachodzi konieczność zmiany formuły załącznika 1b do KT jako obejmującego projekty uzgodnione jedynie w zakresie rzeczowym.**

Uzgadnianie fisz projektowych ograniczone zostanie jedynie do pkt. 1-6 załącznika 1a do KT. Pozostałe kwestie wskazane w fiszy projektowej, tzn. pkt. 7-12, choć powinny zostać opisane przez właściwą Stronę przygotowującą fiszę projektową, to jednak będą stanowić część indykatywną, podlegającą jedynie opiniowaniu i niestanowiącą elementu weryfikacji projektu co do zgodności z KT na etapie wnioskowania o dofinansowanie. Zakres fisz określony zostanie docelowo w załączniku nr 1 do Aneksu nr 2 do KT.

Uzgodniony przez Strony zakres rzeczowy będzie podstawą do weryfikacji na etapie ich oceny we właściwym programie krajowym co do zgodności projektu z KT. Weryfikacja projektu pod kątem możliwości jego finansowania będzie już elementem procedury aplikowania o dofinansowanie.

- Załącznik 1b do KT w obecnej formie przedstawia jedynie ogólną informację dotyczącą przedsięwzięć priorytetowych określonych w art. 6 KT. Zachodzi konieczność zmiany jego formy na tabelę - wzór zostanie określony w załączniku nr 2 do Aneksu nr 2 do KT.

W przypadkach kiedy przedsięwzięcie będzie składało się z kilku projektów, które niekoniecznie muszą być realizowane przy wykorzystaniu tego samego źródła finansowania, tabela powinna odzwierciedlać przyporządkowanie każdego projektu do danego przedsięwzięcia priorytetowego.

Załącznik 1b będzie na bieżąco aktualizowany przez Strony o projekty, dla których pomyślnie zakończona została procedura uzgadniania.

- Większość z przedsięwzięć priorytetowych wskazanych w art. 6 KT ma ogólny charakter, co umożliwi identyfikację projektów wchodzących w ich skład.

Dla przedsięwzięć składających się z kilku projektów, które będą ubiegać się o dofinansowanie jako odrębne wnioski (o ile będą wybierane w trybie konkursowym), konieczność przygotowania fiszy będzie dotyczyła **każdego projektu z osobna**, na zasadach określonych dla przedsięwzięć.

Zwolnienie z konieczności przygotowania informacji, o której mowa w art. 7 ust. 1 KT dla tych projektów będzie podlegało takim samym zasadom jak ma to miejsce w przypadku nowych przedsięwzięć priorytetowych.

Jednocześnie, **w przypadku „złożonych” przedsięwzięć priorytetowych nie będzie konieczności przygotowania fisz dla całego przedsięwzięcia**, a ich powiązanie z projektami zostanie odzwierciedlone w zmodyfikowanym wzorze załącznika 1b. Rozwiązanie to pozwoli na weryfikację zgodności z KT projektów aplikujących o środki w konkursach we właściwym programie krajowym,

w sytuacji gdy szczegółowe informacje o przedsięwzięciu pojawiły się na etapie znacznie późniejszym w stosunku do momentu, w którym zostały pierwotnie zidentyfikowane.

- Ograniczeniu ulegnie katalog przedsięwzięć, dla których będą przygotowywane i uzgadniane fisze jedynie do tych, które wybierane są **w trybie konkursowym**.

PRZYGOTOWANIE FISZ PROJEKTOWYCH NIE BĘDZIE WYMAGANE W NASTĘPUJĄCYCH SYTUACJACH:

1. Art. 7 ust. 1 KT wskazuje, iż przedsięwzięcia wskazane w dokumentach strategicznych tj. DI, PBDK, WPIK (obecnie: KPK) wyłączone są z obowiązku przygotowywania fisz projektowych.

Dodatkowo, proponuje się rozszerzyć ww. katalog o przedsięwzięcia ujęte w:

- **Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej**, dla których proces przygotowania szczegółowych warunków realizacji nastąpił przed ich włączeniem do dokumentu,
 - **Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych**, dla których uzgadnianie projektów odbywa się w innym trybie - określonym w *ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020*.
2. W przypadku przedsięwzięć realizowanych w **trybie pozakonkursowym**.
 3. W sytuacji, gdy dla danego przedsięwzięcia realizowanego w trybie konkursowym zarówno ze środków UE, jak i krajowych, **nie będą planowane żadne preferencje z tytułu wpisania do KT**.
 4. W przypadku przedsięwzięć z **obszaru kultury**, dla których zostanie jednoznacznie określone źródło finansowania jako środki pochodzące z **RPO WO 2014-2020**.
 5. Jeżeli przedsięwzięcia, **które uzyskały już dofinansowanie**.
 6. W odniesieniu do przedsięwzięć planowanych do realizacji z **RPO w PI 1a**, w przypadku których istnieje zawsze obowiązek uzyskania pozytywnej opinii Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za pośrednictwem Ministra Rozwoju i Finansów, dla których tryb uzgadniania został określony w art. 9k ust. 11 Aneksu nr 1 do KT.
 7. Dopuszczona zostanie także możliwość uznania za uzgodnione rzeczowo i włączenia do załącznika 1b do KT przedsięwzięć lub projektów, na których **zgodę wyrażą obie Strony**.
Takie rozwiązanie będzie miało zastosowanie, gdy proces oceny odbywa się na podstawie innego zakresu danych niż te, które zostały wskazane w załączniku 1a do KT, co powoduje brak zasadności zastosowania tego wymogu formalnego przed umieszczeniem przedsięwzięcia czy projektu w załączniku 1b do KT.

III. REALOKACJE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA MIĘDZY KWOTĄ DEDYKOWANĄ DZIAŁANIOM REWITALIZACYJNYM, KWOTĄ NA PROJEKTY INNE NIŻ REWITALIZACYJNE ORAZ KWOTĄ STANOWIĄCĄ UZUPEŁNIENIE DLA ŚRODKÓW EFS

UZASADNIENIE

Obecnie przyznane środki z budżetu państwa na współfinansowanie wkładu krajowego są podzielone pomiędzy osie priorytetowe co jest zapisane w Załącznikach nr 2a - środki BP do rewitalizacji oraz 2b - środki BP do EFS (załączniki do Aneksu nr 1 do KT). Usunięcie tych załączników spowoduje, iż środki BP będą w tzw. „kopertach” z przeznaczeniem na ten sam cel ale bez szczegółowego podziału.

Rozwiązanie przedstawione przez MR w stanowisku zwiększy elastyczność w zarządzaniu środkami przez IZ, jedynie przesunięcie środków pomiędzy „kopertami” czyli pomiędzy środkami na rzecz rewitalizacji, na rzecz EFS czy też środkami na rzecz projektów innych niż rewitalizacyjne (w przypadku RPO WO 2014-2020 środki na współfinansowanie pozakonkursowych projektów drogowych) będzie wymagało zgody MR.

Tabela 3. Wysokość przyznanych środków z BP.

CEL	WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW BP [EUR]
Działania rewitalizacyjne	5 324 513
Projekty inne niż rewitalizacyjne	10 935 804
Uzupełnienie dla EFS	16 624 693
SUMA	32 888 010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KT.

IV. PRZELICZENIE KWOT Z EUR NA PLN W ODNIESIENIU DO KWOT WSKAZANYCH W ART. 9A UST. 1 PKT 3 I 4 KT

UZASADNIENIE

Wykazanie w KT przyznanych kwot z BP w PLN proponowane było już podczas spotkań dot. Aneksu nr 1 do KT – rozwiązanie takie nie znajdowało uznania ze strony samorządów.

Tabela 4. Wysokość środków z BP wg różnych kursów przeliczeniowych.

Cel współfinansowania	Alokacja w EUR	Obecnie Kurs 4,4141	Po kursie 4,3314 zgodnie z propozycją MR	Różnica
1	2	3	4	5 = 4 -3
EFS	16 627 693	73 396 300	72 021 189	- 1 375 111
EFRR	16 260 317	71 774 665	70 429 937	- 1 344 728
SUMA	32 888 010	145 170 965	142 451 127	- 2 719 839

Źródło: Opracowanie własne IZ RPO WO 2014-2020/Referat Zarządzania Finansami.

Przy obecnie wysokim kursie EUR w odniesieniu do PLN rozwiązanie takie spowodowałoby brak środków z BP na współfinansowanie projektów w wysokości 2,7 mln PLN. Po kursie z dnia 23 stycznia br. 4,3719 różnica ta natomiast wynosi mniej tj. ok. 1,4 mln PLN.

Brak środków na współfinansowanie projektów będzie skutkowało:

- ogłaszaniem naborów wniosków z EFS bez współfinansowania z BP,
- realizacją ostatnich projektów z przedsięwzięć pozakonkursowych „drogowych” bez współfinansowania z BP.

Jednak, jeżeli kurs EUR ulegnie zmniejszeniu poniżej poziomu 4,3314 to środki europejskie będziemy „wydawać” po kursie niższym niż przyznane środki z BP i wówczas środki z BP będą pozostawać w Programie, co pozwoli w miarę możliwości przyznać dofinansowanie z BP na wyższym poziomie.

Możliwe efekty zaproponowanego rozwiązania zauważalne będą dopiero na końcowym etapie wdrażania RPO WO 2014-2020.

V. UMOŻLIWIENIE WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW Z BUDŻETU PAŃSTWA NA REALIZACJĘ PROJEKTÓW W CZĘŚCI NIEOBJĘTEJ POMOCĄ PUBLICZNĄ ORAZ POMOC DE MINIMIS

UZASADNIENIE

W przypadku dostępności środków zaistnieje możliwość dofinansowania projektów w części nieobjętej pomocą publiczną oraz pomocą *de minimis*.

W chwili obecnej brak takiej możliwości w obowiązujących dokumentacjach konkursowych.

VI. DODATKOWE ZMIANY NIE WYNIKAJĄCE ZE STANOWISKA RZĄDU RP

Zmiana zapisów załącznika nr 2d do Aneksu nr 1 do Kontraktu Terytorialnego pn. Maksymalny udział w finansowaniu wydatków kwalifikowalnych w ramach danego projektu w danym priorytecie inwestycyjnym w ramach EFS.

Zmiana ta podyktowana jest trudną sytuacją finansową beneficjentów tj. Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej jak również prowadzonym ważnym zakresem ich działalności - projektów, który bez zwiększonego wsparcia finansowego może nie zostać zrealizowany.

Projekty z zakresu ekonomii społecznej obejmują najtrudniejszą grupę odbiorców czyli osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i zawodowym.

Zapis obowiązujący

PI 9v wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych

- ...

- pozostałe projekty (wskazany % może dotyczyć wyłącznie części budżetu projektu pomniejszonego o środki przekazywane przez beneficjentów na tworzenie miejsc pracy w ekonomii społecznej)

Treść proponowana

- ...

- pozostałe projekty (wskazany % może dotyczyć wyłącznie części budżetu projektu pomniejszonego o środki przekazywane przez beneficjentów na tworzenie miejsc pracy w ekonomii społecznej tj. bezzwrotne wsparcie finansowe, wsparcie pomostowe finansowe oraz wsparcie pomostowe szkoleniowo – doradcze o charakterze specjalistycznym, bowiem środki te podlegają dofinansowaniu w 100%).

Zgoda na zaproponowany zapis wprowadzi wnoszenie przez OWESy wkładu własnego na niższym poziomie niż obowiązujący.

ZAŁĄCZNIK NR 1

*do Stanowiska negocjacyjnego
Województwa Opolskiego do Kontraktu Terytorialnego*

**ZAKRES RZECZOWY PROJEKTÓW REKOMENDOWANYCH DO KT
W OBSZARZE KULTURY**

PROJEKTY REKOMENDOWANE DO KONTRAKTU TERYTORIALNEGO

LP.	NAZWA PROJEKTU	BENEFICJENT	PROPONOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1.	<i>Modernizacja obiektów kultury w celu poprawy dostępu do dóbr i usług oferowanych w dziedzinie muzyki, w szczególności w zakresie polskiej piosenki (Przebudowa i modernizacja Sali Kameralnej Narodowego Centrum Polskiej Piosenki w Opolu oraz Utworzenie wystawy stałej oraz edukacyjnego studia nagrań w Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu)</i>	Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu	PO IŚ 2014-2020
2.	<i>Nowa jakość Teatru - przebudowa i modernizacja Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu na cele kulturalne i edukacyjne</i>	Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu	PO IŚ 2014-2020
3.	<i>Renowacja gotyckiej Bazyliki św. Jakuba w Nysie w celu podniesienia walorów turystycznych i kulturowych</i>	Parafia Rzymskokatolicka przy Bazylice św. Jakuba St. Apostoła i św. Agnieszki w Nysie	PO IŚ 2014-2020
4.	<i>Renowacja zabytkowego obwarowania miasta Byczyna</i>	Gmina Byczyna	PO IŚ 2014-2020
5.	<i>Opole - miasto 5 stolic, 4 kultur i 4 języków - Renowacja i konserwacja gotyckiej Katedry pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu z reliktmami murów romańskich, zabytkowym wyposażeniem świątyni i rewitalizacją otoczenia Katedry</i>	Parafia Katedralna w Opolu	PO IŚ 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne IZ RPO WO 2014-2020 – zgodnie z rekomendacjami MKiDN.

1. MODERNIZACJA OBIEKTÓW KULTURY W CELU POPRAWY DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG OFEROWANYCH W DZIEDZINIE MUZYKI, W SZCZEGÓLNOŚCI W ZAKRESIE POLSKIEJ PIOSENKI (PRZEBUDOWA I MODERNIZACJA SALI KAMERALNEJ NARODOWEGO CENTRUM POLSKIEJ PIOSENKI W OPOLU ORAZ UTWORZENIE WYSTAWY STAŁEJ ORAZ EDUKACYJNEGO STUDIA NAGRAŃ W MUZEUM POLSKIEJ PIOSENKI W OPOLU)

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	PO IŚ 2014-2020
FUNDUSZ	Fundusz Spójności
BENEFICJENT	Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu
PARTNERZY	Narodowe Centrum Polskiej Piosenki
CEL TEMATYCZNY	<i>6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami</i>
PRIORYTET INWESTYCYJNY	<i>6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</i>
WARTOŚĆ PROJEKTU OGÓŁEM	17,2 mln PLN
WNIOSKOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA	7,7 mln PLN
WKŁAD WŁASNY	9,5 mln PLN
OKRES REALIZACJI	Listopad 2015 r. – Luty 2018 r.
STAN ZAAWANSOWANIA PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH/REALIZACJI	Projekt jest przygotowany w pełni pod kątem technicznym, uzyskane zostały wszystkie wymagane dokumenty o tym charakterze. Wydane zostały również niezbędne pozwolenia na budowę.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszki przygotowanej przez Beneficjenta projektu.

ZAKRES RZECZOWY:

Celem projektu jest poprawa dostępności do dóbr i usług oferowanych w sektorze kultury dla mieszkańców regionu i całego kraju, w szczególności w zakresie dziedzictwa związanego z muzyką i polską piosenką.

W ramach projektu przewidziano do realizacji dwa główne zadania:

- **Utworzenie wystawy stałej oraz edukacyjnego studia nagrań w Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu**
Przedmiotem projektu jest utworzenie ekspozycji stałej wraz ze studiem nagrań w MPP w Opolu. Jest to inwestycja komplementarna do przebudowy Amfiteatru Tysiąclecia sfinansowanego ze środków POIŚ 2007-2013. Efektem ma być w pełni funkcjonalna, unikatowa i nowoczesna instytucja kultury, jaką jest MPP w Opolu.
- **Przebudowa i modernizacja Sali Kameralnej Narodowego Centrum Polskiej Piosenki w Opolu**
Przebudowa Sali kameralnej obejmuje: wykonanie modernizacji instalacji zasilającej, instalacji oświetleniowej, instalacji wentylacyjnej i klimatyzacyjnej, przebudowę wnętrza zgodnego z wytycznymi akustycznymi i technologicznymi; wz. instalacji elektroakustycznej, krat technologicznych. Dopełnieniem planowanej przebudowy Sali kameralnej NCPP oraz inwestycji zrealizowanych w latach 2010-2014 jest zakup systemu nagłośnienia, mikrofonów, sprzętu oświetleniowego, zadymiarki oraz projektorów.

W procesie realizacji oraz eksploatacji projektu, rozpoznano **następujące korzyści** dla społeczeństwa:

- korzyści z tytułu **wzrostu ilości turystów**,
- przyczynianie się do **zmniejszania różnic** ekonomicznych i społecznych,
- zwiększenie **dbałości o miejsca oraz obiekty ważne i ciekawe** z punktu widzenia kultury i turystyki,
- poprawa **dostępności osób niepełnosprawnych** do infrastruktury kulturalnej,
- wykorzystanie **potencjału i dziedzictwa kulturowego dorobku polskiej piosenki** do rozwoju i promocji sztuki współczesnej, poprzez stworzenie warunków do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej,
- stworzenie możliwości prowadzenia działalności kulturalnej w Sali kameralnej NCPP w takim wymiarze i jakości, jakiej oczekują jej odbiorcy,
- utworzenie **wystawy stałej MPP**, wykorzystującej najnowocześniejsze osiągnięcia technologiczne do zwiększenia atrakcyjności przekazu,
- wykorzystanie Studia nagrań do prowadzenia różnorodnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i dorosłych,
- zwiększenie **oferty kulturalnej samorządowych instytucji kultury**, dotyczących dziedzictwa polskiej piosenki,
- zwiększenie rozpoznawalności Sali kameralnej NCPP i MPP oraz ich oferty wśród mieszkańców regionu oraz kraju,
- zbudowanie wizerunku marki NCPP i MPP jako miejsc nowoczesnych, w których sposób prezentowania kultury dostosowany jest do współczesnych realiów a wizyty w nim stanowią atrakcyjną formę spędzania wolnego czasu,
- zbudowanie wizerunku NCPP i MPP jako wyjątkowego miejsca na kulturalnej mapie Opola i Polski (unikatowość ekspozycji, atrakcyjność informowania o zagadnieniach kulturalnych, itp.).

2. NOWA JAKOŚĆ TEATRU – PRZEBUDOWA I MODERNIZACJA TEATRU IM. JANA KOCHANOWSKIEGO W OPOLU NA CELE KULTURALNE I EDUKACYJNE

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	PO IS 2014-2020
FUNDUSZ	Fundusz Spójności
BENEFICJENT	Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu
PARTNERZY	-
CEL TEMATYCZNY	6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami
PRIORYTET INWESTYCYJNY	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
WARTOŚĆ PROJEKTU OGÓŁEM	20,6 mln PLN
WNIOSKOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA	14,2 mln PLN
WKŁAD WŁASNY	6,4 mln PLN
OKRES REALIZACJI	Wrzesień 2016 r. – Grudzień 2020 r.
STAN ZAAWANSOWANIA PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH/REALIZACJI	Trwają prace nad zlecaniem dokumentacji technicznej (wg stanu na październik 2016 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszki przygotowanej przez Beneficjenta projektu.

ZAKRES RZECZOWY:

Podstawowym zadaniem projektu jest kompleksowa przebudowa i modernizacja budynku Teatru oraz przystosowanie go do obecnie obowiązujących norm i wymogów. Modernizacja infrastruktury instytucji przyczyni się do umocnienia teatru jako miejsca prezentacji spuścizny artystycznej.

Przeprowadzenie inwestycji i zastosowanie nowoczesnych rozwiązań technicznych będzie skutkowało energooszczędnością. Realnym stanie się również przystosowanie budynku do nowych form uczestnictwa w kulturze. Przyczyni się to do rozwoju oferty kulturalnej odpowiadającej na nowe potrzeby wynikające z rozwoju technicznego.

Zadanie będzie składać się z wzajemnie powiązanych elementów:

- gruntowna **modernizacja scen Teatru** wraz z przyległymi zapleczeniami i garderobami,
- modernizacja m.in. **parku akustycznego i oświetleniowego**,
- **przebudowa wejścia**, likwidacja fosy i budowa tarasów,
- modernizacja i przebudowa elewacji frontowej budynku,
- przebudowa systemu wentylacji i klimatyzacji,
- stworzenie **Centrum Edukacji Kulturalnej** w obrębie Teatru (nowoczesnej bazy działań artystycznych dostosowanej do potrzeb współczesnego twórcy i odbiorcy kultury).

Wszystkie działania związane z przebudową i modernizacją Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu na cele kulturalne i edukacyjne przyczynią się do **poprawy efektywności funkcjonowania instytucji** w długim okresie, przede wszystkim wpłyną bezpośrednio na **działalność kulturalną i wzrost atrakcyjności regionu**, co wpłynie na zwiększenie liczby odwiedzających instytucję. Dzięki realizacji projektu oraz uzyskanym wynikom Teatr stanie się **miejscem sprzyjającym krzewieniu kultury** i zwiększeniu zainteresowania sztuką.

3. RENOWACJA GOTYCKIEJ BAZYLIKI ŚW. JAKUBA W NYSIE W CELU PODNIESIENIA WALORÓW TURYSTYCZNYCH I KULTUROWYCH

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	PO IS 2014-2020
FUNDUSZ	Fundusz Spójności
BENEFICJENT	Parafia Rzymskokatolicka przy Bazylice św. Jakuba St. Apostoła i św. Agnieszki w Nysie
PARTNERZY	-
CEL TEMATYCZNY	6 <i>Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami</i>
PRIORYTET INWESTYCYJNY	6c <i>Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</i>
WARTOŚĆ PROJEKTU OGÓŁEM	20,7 mln PLN
WNIOSKOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA	17,6 mln PLN
WKŁAD WŁASNY	3,1 mln PLN
OKRES REALIZACJI	Czerwiec 2017 r. - Grudzień 2020 r.
STAN ZAAWANSOWANIA PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH/ REALIZACJI	Projekt posiada wszelkie niezbędne dokumenty, tj. pozwolenie konserwatorskie, decyzję Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, pozwolenie na budowę wydane przez Starostę Nyskiego, studium wykonalności projektu i projekt budowlany.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszki przygotowanej przez Beneficjenta projektu.

ZAKRES RZECZOWY:

Przedsięwzięcie polega na rewitalizacji i renowacji gotyckiej Bazyliki św. Jakuba St. Apostoła i św. Agnieszki w Nysie w celu podniesienia walorów turystycznych i kulturowych. Zespół Bazyliki wraz z dzwonnica zaliczany jest do najcenniejszych zabytków Polski, w 2011 roku został uznany za Pomnik Historii.

Realizacja projektu obejmuje:

- **roboty budowlane** oraz **prace remontowe dachów** Bazyliki i dachów kaplic bocznych,
- **remont sklepień** naw obiektu,
- **remont i konserwacja elewacji** obiektu,
- **prace konserwatorskie** wewnątrz Bazyliki - roboty budowlane sklepienia nawy głównej oraz naw bocznych,
- prace budowlane związane z **udostępnieniem dachu dla ruchu turystycznego**,
- **prace konserwatorskie obrazu** Hansa Dürera „Matka Boska z Dzieciątkiem i Czternastu Świętych Wspomożycieli”,
- system monitorowania stanu zachowania obiektu i jego konstrukcji,
- montaż makiety Bazyliki,
- digitalizacja zbiorów.

Główny zakres projektu i koszty z nim związane dotyczą remontu zabytkowej substancji i rewitalizacji **unikatowej budowli**. Prace zabezpieczą zabytek przed degradacją i przyczynią się do **zachowania dziedzictwa narodowego**. Projekt będzie miał wpływ na poszerzenie **oferty kulturowej i turystycznej** regionu opolskiego poprzez zwiększenie dostępności tego obiektu dla szerokiej grupy odbiorców w tym osób starszych i niepełnosprawnych.

4. RENOWACJA ZABYTKOWEGO OBWAROWANIA MIASTA BYCZYNA

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	PO IŚ 2014-2020
FUNDUSZ	Fundusz Spójności
BENEFICJENT	Gmina Byczyna
PARTNERZY	Opolskie Bractwo Rycerskie Gród Rycerski w Biskupicach Byczyńskie Stowarzyszenie Ochrony Zabytków i Propagowania Historii Lokalnej
CEL TEMATYCZNY	6 <i>Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami</i>
PRIORYTET INWESTYCYJNY	6c <i>Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</i>
WARTOŚĆ PROJEKTU OGÓŁEM	20,0 mln PLN
WNIOSKOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA	13,8 mln PLN
WKŁAD WŁASNY	6,2 mln PLN
OKRES REALIZACJI	Styczeń 2017 r. – Grudzień 2020 r.
STAN ZAAWANSOWANIA PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH/REALIZACJI	Opracowano ekspertyzy dot. stanu zachowania murów obronnych i konieczności podjęcia odpowiednich prac. W 2017 r. planuje się wykonanie dokumentacji technicznej dla kompleksowej renowacji murów obronnych miasta.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszki przygotowanej przez Beneficjenta projektu.

ZAKRES RZECZOWY:

Byczyńskie mury obronne wraz z wieżami i basztą są zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków województwa opolskiego i stanowią **unikalne dziedzictwo kultury**, architektury obronnej i sztuki. Zachowane prawie na całym obwodzie byczyńskie fortyfikacje posiadają bezsprzecznie **wysokie wartości historyczne, naukowe i artystyczne** mające duże znaczenie dla polskiego dziedzictwa kulturowego. Brak znacznych przeobrażeń powoduje, że prezentują wybitne walory kompozycyjne, przestrzenne i krajobrazowe niezmienione od sześciuset lat.

W ramach przedsięwzięcia zostaną przeprowadzone nw. działania:

- zadania związane z **renowacją zabytkowego obwarowania** miasta,
- **przystosowanie** i udostępnienie obiektu **dla celów turystycznych**,
- **zagospodarowanie przestrzeni** obiektu będącym jednym z elementów utworzonego w gminie produktu turystycznego pn. „Rycerska Byczyna”.

Realizacja projektu ze względu na swój charakter obejmujący prace renowacyjne najcenniejszego byczyńskiego zabytku, zakłada wykorzystanie jego produktu dla celów turystycznych. Poprzez rewitalizację tego zabytku i udostępnienie go turystom spodziewany jest wzrost liczby turystów w regionie, a co za tym idzie wzrost zatrudnienia, tworzenia nowych podmiotów gospodarczych w branży okołoturystycznej.

5. OPOLE - MIASTO 5 STOLIC, 4 KULTUR I 4 JĘZYKÓW - RENOWACJA I KONSERWACJA GOTYCKIEJ KATEDRY PW. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO W OPOLU Z RELIKTAMI MURÓW ROMAŃSKICH, ZABYTKOWYM WYPOSAŻENIEM ŚWIĄTYNI I REWITALIZACJĄ OTOCZENIA KATEDRY

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	PO IŚ 2014-2020
FUNDUSZ	Fundusz Spójności
BENEFICJENT	Parafia Katedralna pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
PARTNERZY	-
CEL TEMATYCZNY	6 <i>Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami</i>
PRIORYTET INWESTYCYJNY	6c <i>Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</i>
WARTOŚĆ PROJEKTU OGÓŁEM	9,0 mln PLN
WNIOSKOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA	7,65 mln PLN
WKŁAD WŁASNY	1,35 mln PLN
OKRES REALIZACJI	Styczeń 2018 r. – Grudzień 2020 r.
STAN ZAAWANSOWANIA PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH/REALIZACJI	Renowacja elewacji zewnętrznej - beneficjent posiada projekty i wszelkie niezbędne pozwolenia na realizację prac. Renowacja wnętrza katedry – beneficjent jest w trakcie przygotowywania koniecznej dokumentacji budowlano – konserwatorskiej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszki przygotowanej przez Beneficjenta projektu.

ZAKRES RZECZOWY:

Celem ogólnym projektu jest **zwiększenie atrakcyjności** i dostępności turystycznej Katedry pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu oraz **zachowanie dziedzictwa kulturowego Opolszczyzny** poprzez przywrócenie w pełni oryginalnego wyglądu estetycznego oraz uczynienie pierwotnego, gotyckiego charakteru kościoła wraz z jego otoczeniem, jako **cenne go zabytku kultury** promującego historię Piastów Opolskich.

Zakres rzeczowy planowanych prac konserwatorsko-budowlanych obejmuje:

- **renowację wież** Katedry oraz ich udostępnienie dla turystów,
- **modernizację zabytkowego otoczenia** Katedry z uwzględnieniem połączeń komunikacyjnych oraz wykonanie iluminacji,
- **utworzenie nowego zasobu cyfrowego** w postaci ortofotoplanów elewacji zewnętrznej i wnętrza Katedry.

Dodatkowo realizacja projektu przyniesie następujące długoterminowe korzyści dla sektora kultury i turystyki, rozwoju pogranicza polsko – czesko – niemieckiego, województwa opolskiego i samego Opolu:

- pozytywny wpływ na PKB kreowany w sferze usług poprzez **wzrost liczby turystów** odwiedzających zabytkowy obiekt będący przedmiotem tego projektu, wzrost udziału kultury w PKB;
- **zwiększenie roli zabytków** w rozwoju działu gospodarki jakim jest turystyka;

- **wzrost znaczenia kultury i turystyki** jako nieodzownych elementów dla zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego;
- pozytywny **wpływ na świadomość i wiedzę historyczną** obywateli polskich oraz turystów zagranicznych odwiedzających Katedrę opolską będących przedmiotem tego projektu poprzez zachowanie i konserwację obiektu upamiętniającego wielowiekowe dzieje;
- zwiększenie poziomu zadowolenia mieszkańców Opola i okolic i odwiedzających wynikający ze zwiększenia możliwości korzystania i uczestniczenia w programach oraz wydarzeniach kulturalnych i obcowania z dziedzictwem historii i sakralnej kultury polskiej;
- **zrównoważony rozwój**, integrujący wymiar środowiskowy, ekonomiczny i społeczny - projekt poprzez poprawę dostępności instytucji kultury oraz zachowanie dziedzictwa historycznego wpływa na wielowymiarowy rozwój Opola.